1229 (2021-2022) – Nr. 6
ingediend op 21 juni 2022 (2021-2022)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Wonen en Onroerend Erfgoed
uitgebracht door Maxim Veys

over de werkzaamheden van de werkgroep Opvangaanbod binnen de taskforce Noodopvang Oekraïne

Documenten in het dossier:
1229 (2021-2022) – Nr. 1 t.e.m. 5: Verslagen van de gedachtewisseling

verzendcode: WON

Vlaams Parlement

Samenstelling van de Commissie voor Wonen en Onroerend Erfgoed:

Voorzitter: Kurt De Loor.

Vaste leden:
Allessia Claes, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Manuela Van Werde, Katja Verheyen;
Adeline Blancquaert, Guy D'haeseleer, Kristof Slagmulder;
Vera Jans, Joke Schauvliege;
Gwenny De Vroe, Mercedes Van Volcem;
An Moerenhout, Tine Van den Brande;
Kurt De Loor.

Plaatsvervangers:
Inez De Coninck, Veerle Geerinckx, Liesbeth Homans, Sofie Joosen, Rita Moors;
Leo Pieters, Klaas Slootmans, Frieda Verougstraete-Deschacht;
Katrien Partyka, Katrien Schryvers;
Steven Coenegrachts, Jean-Jacques De Gucht;
Ann De Martelaer, Jeremie Vaneeckhout;
Maxim Veys.

Toegevoegde leden:
Tom De Meester.

INHOUD

1. Toelichting door minister Matthias Diependaele.....4
2. Vragen en opmerkingen van de leden met antwoorden van de minister 6
3. Reactie van Jeremie Vaneeckhout met repliek van de minister.....7
4. Slotreactie van Jeremie Vaneeckhout 7
Gebruikte afkortingen.....8
Bijlage: zie de dossierpagina op www.vlaamsparlement.be

In de Commissie voor Wonen en Onroerend Erfgoed vond op donderdag 9 juni 2022 de zesde gedachtewisseling over de werkzaamheden van de werkgroep Opvangaanbod binnen de taskforce Noodopvang Oekraïne plaats.

Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, gaf een omstandig overzicht van de actuele toestand en ging daarbij ook in op de vragen die hem vooraf schriftelijk waren bezorgd vanuit de N-VA- en Groenfracties. De vragenbundel is terug te vinden op de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be.

Eerder vonden over dit onderwerp al gedachtewisselingen plaats op 24 en 31 maart, 21 en 28 april en 19 mei 2022 (*Parl.St.* Vl.Parl. 2021-22, nr. 1229/1-5).

1. Toelichting door minister Matthias Diependaele

Minister *Matthias Diependaele* start zoals gewoonlijk met een overzicht van de cijfers. Op 7 juni 2022 waren er in totaal 45.883 ontheemden geregistreerd door de Dienst Vreemdelingenzaken. Daarvan hadden 12.469 personen, of 27 procent, opvang nodig, wat een lichte stijging is. 73 procent had dus geen opvangnood. Het aantal geregistreerde ontheemden neemt af, maar verhoudingsgewijs is er de laatste zes weken op dagbasis meer vraag naar opvang ten opzichte van de periode van midden maart tot midden april 2022. De gemiddelde dagelijkse opvangnood schommelt momenteel rond 40 procent, terwijl die in maart-april rond 10 procent lag. Daarbij moet wel gezegd worden dat er al een hele tijd niet geregistreerd wordt tijdens de weekends.

De 12.469 personen met opvangnood worden doorverwezen naar de crisishuisvesting. Sinds maandag 2 mei 2022 verloopt de toewijzing van de federale tool naar Vlaanderen op basis van de duurzame gevalideerde opvangplaatsen in de Vlaamse huisvestingstool. Van de geattesteerde vluchtelingen met een opvangnood zijn er tot en met 7 juni 2022 aan het Vlaamse Gewest 5617, ofwel 45 procent, toegewezen, aan Wallonië zijn er 4588, ofwel 37 procent, toegewezen en er verblijven 483 vluchtelingen, ofwel 4 procent, in Brussel. Zij die slechts enkele dagen in crisisopvang verblijven in Brussel, worden niet meer bij Brussel geteld, maar wel bij het gewest waar ze na de crisisopvang naartoe gestuurd zullen worden. Er rest nog een groep van 1781 personen waarop deze correctie nog dient te gebeuren in de cijfers. Dat correspondeert met 14 procent van het totale aantal geregistreerde ontheemden.

De registraties in het Rijksregister geven een meer realistisch beeld van de werkelijke interfederale spreiding van de ontheemden over het grondgebied. Op 30 mei 2022 waren er 33.663 Oekraïners ingeschreven in het Rijksregister, van wie 19.081 in Vlaanderen (57 procent), 5328 in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (16 procent) en 9253 in Wallonië (27 procent). Er wordt geschat dat er een vertraging van ongeveer een maand op de reële aantallen zit. In realiteit zullen die aantallen dus nog oplopen.

Sinds 17 mei 2022 is het verplicht om categoriseringsvelden in te vullen om een huisvestingslocatie te kunnen valideren in de Vlaamse huisvestingstool. De lokale besturen werd gevraagd om de al gevalideerde plaatsen, dus die van voor 17 mei 2022, ook te categoriseren. De deadline hiervoor was 31 mei 2022. Op datum van 6 juni 2022 is er in de Vlaamse huisvestingstool een geregistreerd aanbod van 25.202 opvangplaatsen. Daarvan zijn er 13.606 door de gemeenten geregistreerd als toegewezen aan Oekraïense ontheemden. Op dit moment is er dus een saldo van 11.596 'beschikbare' plaatsen.

De opvangplaatsen zijn ingedeeld in drie categorieën. Categorie 1, de publieke en private plaatsen, vertegenwoordigt 89 procent van het totale aantal plaatsen.

Categorie 2, de plaatsen in de recreatiesector zoals hotelkamers en vakantiewoningen maar ook assistentiewoningen, is goed voor 5,6 procent. Categorie 3, de pilootdorpen, vertegenwoordigt 2,8 procent. Ongeveer 3 procent is nog niet gecategoriseerd. Het grootste deel van categorie 1 zijn particuliere plaatsen, namelijk 67 procent. Het gaat dan over inwoonplaatsen bij een particulier, maar ook een bijkomend verblijf dat of een tweede woning van een particulier die ter beschikking wordt gesteld. 33 procent van categorie 1 valt onder de subcategorie publiek gecreëerd aanbod.

Het is moeilijk om een inschatting te maken van de instroom uit private opvang. Zo worden heel wat ontheemden via de eigen netwerken opgevangen. Dat is duidelijk te zien aan het cijfer van het Rijksregister waaruit blijkt dat een groot aandeel niet vervat zit in de Vlaamse huisvestingstool. Eind mei 2022 waren er in Vlaanderen 19.081 ontheemden ingeschreven, terwijl er volgens de tool 13.606 plaatsen waren toegekend. Gezien het aandeel ontheemden opgevangen bij particulieren, wordt er wel een uitstroom verwacht.

Op basis van de rechten en plichten, verbonden aan het statuut van de ontheemden, kunnen zij in principe gaan en staan waar ze willen, en dus ook de publieke collectieve voorziening verlaten. Het is evenwel voor de betrokkenen niet evident om dat te doen. Er zijn momenteel geen signalen dat de ontheemden de collectieve voorzieningen in groten getale zouden verlaten. Wel wordt aangegeven dat sommigen een opvang verkiezen die meer zelfstandigheid en privacy garandeert. De minister kan die keuze goed begrijpen, zeker als de persoon in kwestie een inkomen heeft. Ook zijn er heel wat mensen die terugkeren, soms om praktische redenen, zoals het incasseren van een overheidsloon daar.

Een eerste screening van locaties voor nooddorpen kwam er in samenwerking met de gouverneurs. Dat leverde een lijst van 56 locaties op. De lijst van locaties werd bezorgd aan het Departement Omgeving om een toets op basis van ruimtelijke criteria door te voeren, onder meer wat betreft de nabijheid van publieke voorzieningen en openbaar vervoer. Ook de grootte van het terrein werd nagegaan om een inschatting naar capaciteit te kunnen maken. Na de screening bleven 22 of 30 sites over, naargelang de invulling van de grootte van het terrein.

Er zijn intussen 256 sociale huurwoningen aangemeld voor de opvang van ontheemden uit Oekraïne en 105 sociale huurwoningen werden door de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen gevalideerd. Er zijn nog geen opknapsubsidies aangevraagd.

De onderhandelingsprocedure voor de gemeubelde woonunits zit in de eindfase. Er is onderhandeld over de aankoop van 127 gemeubelde woonunits. Die kunnen achteraf gebruikt worden om verhuisbewegingen bij renovaties van sociale woningen op te vangen. Er zou een productiecapaciteit zijn van minstens 10 woonunits per week. De beslissing om met de betrokken leverancier verder te gaan, zal worden genomen op de eerstkomende bijeenkomst van de raad van bestuur van de VMSW op 14 juni 2022.

Het centrale Vlaamse ondersteuningsteam, bestaande uit een centraal team en vijf regioteams, is volledig operationeel en werkt nauw samen met de diensten van de gouverneurs. Via regelmatig bilateraal contact met de gemeenten, diverse communicatiekanalen zoals webinars, websites, nieuwsbrieven, VLOT-flits en de deelname aan burgemeesteroverlegmomenten, georganiseerd door de gouverneurs, wordt de vinger aan de pols gehouden in het werkveld. Naast informatieverstrekking en informatievergaring is het VLOT actief op het vlak van de huisvestingstool, met name door datacleaning, dataoptimalisatie en monitoring maar ook via het stimuleren van collectieve opvang en het coördineren van herhuisvesting.

De Standaard bracht op 28 mei 2022 naar buiten dat van de bijna 3500 opvangplaatsen voor Oekraïense vluchtelingen in Limburg nog maar de helft werd ingevuld. Naar aanleiding daarvan vroeg de Groenfractie de cijfers van 31 mei 2022. De cijfers veranderen evenwel constant, dus een momentopname van 31 mei 2022 is nu niet meer mogelijk. Daarom geeft de minister het overzicht van 7 juni 2022. Antwerpen heeft 6650 plaatsen, waarvan er 3443 ingevuld zijn. Limburg heeft 3517 plaatsen, waarvan 2391 ingevulde. Oost-Vlaanderen heeft 5048 plaatsen, waarvan 2528 ingevulde. Vlaams-Brabant heeft 5535 plaatsen, waarvan 2800 ingevulde. West-Vlaanderen heeft 4719 plaatsen, waarvan 2760 ingevulde.

Nu er nog veel opvangplaatsen leegstaan, is de vraag of anderen zoals daklozen ervan kunnen gebruikmaken. In de opschalingsstrategie wordt een capaciteitsdoel van 30.000 plaatsen vooropgesteld tegen 15 juni 2022. Op het vlak van de geregistreerde plaatsen is dat doel bijna in zicht. Die plaatsen zijn nodig om de instroom vanuit Fedasil en de uitstroom van bij particulieren te kunnen opvangen. Dat de instroom vrijwel constant blijft, ongeveer 230 ontheemden per dag voor heel België, heeft het gevoel van dringendheid wat onderdrukt maar alertheid blijft nodig om doorstroom of opstoten van instroom te kunnen opvangen. Daarom is het gebruik van de open plaatsen voor andere doelgroepen niet aangewezen. Daarvoor zijn er andere mogelijkheden.

2. Vragen en opmerkingen van de leden met antwoorden van de minister

Jeremie Vaneeckhout vraagt om de lijst per gemeente schriftelijk te krijgen. Hij begrijpt dat de 30.000 plaatsen vrijgehouden worden voor de Oekraïense vluchtelingen die hetzij nieuw het land binnenkomen, hetzij na een verblijf bij een particulier een nieuwe opvangplaats zoeken. Allicht zal in het najaar, als het winter wordt, het aantal Oekraïense nieuwkomers uit Poolse kampen stijgen. Hoelang zal echter die veiligheidsbuffer behouden blijven? Er zijn ook andere nijpende opvangnoden. De spreker refereert aan de veroordeling van Fedasil omdat rechthebbenden op opvang buiten moeten overnachten maar ook aan het tekort aan daklozenopvang in heel wat steden en gemeenten. Voor Groen moet de overheid inspanningen doen voor de Oekraïense vluchtelingen maar ook voor mensen die dakloos zijn of die van elders vluchten en recht hebben op opvang. Zal de minister dat op een bepaald moment overwegen, bijvoorbeeld voor tijdelijke opvang? Of zal de capaciteit jaren vrijgehouden worden, zelfs als er geen opflakkering meer is?

Guy D'haeseleer informeert of de minister weet hoeveel mensen die een plaats vonden via #PlekVrij, op zoek gingen naar nieuwe huisvesting omdat de particuliere gastheren de opvang onderschat hadden of stopzetten. Wat is de doorstroming naar de collectieve opvangplaatsen in de gemeenten?

Minister *Matthias Diependaele* wijst erop dat de overheid nooit een volledig overzicht heeft gehad van het aantal plaatsen dat particulieren via #PlekVrij aangeboden hebben. Wel heeft de overheid cijfers over welke van die plaatsen voor langere termijn gelden, dus 'duurzaam' zijn. Die heeft de minister al gegeven. Allicht zullen er nog meer particuliere plaatsen verdwijnen, zeker in de vakantieperiode, omdat mensen zelf naar hun vakantiehuisje willen of hun eigen woning niet in handen willen laten van de gasten wanneer ze op vakantie gaan. Vlaanderen heeft daarvoor een buffer van 12.000 plaatsen. De opvang openstellen voor andere dan Oekraïense ontheemden, is voor de minister een no-go, wat strookt met de politieke afspraken maar ook met de maatschappelijke gevoeligheden. Hij wil dat pas heroverwegen als het migratiebeleid naar de regio's wordt overgeheveld. Of de lijst per gemeente zal worden vrijgegeven, wat potentieel een blamerend effect heeft voor sommige gemeenten, wordt nog overwogen.

3. Reactie van Jeremie Vaneeckhout met repliek van de minister

Jeremie Vaneeckhout denkt dat iedere burger recht heeft te weten hoeveel locaties er zijn gecreëerd. Dat hoort tot de openbaarheid van bestuur. Hij kan er een schriftelijke vraag over stellen of aan de gemeenteraadsleden van Groen vragen dat bij hun gemeente op te vragen. Hij vindt het relevant om te weten welk bestuur zijn verantwoordelijkheid neemt en welk niet. Hij is zeker dat daar geen ideologische cesuur mee samenvalt.

Groen vraagt niet om plaatsen voor Oekraïense vluchtelingen meteen en standaard open te stellen voor anderen. Zal er op termijn, als er bijvoorbeeld volgend jaar nog veel opvangplaatsen leegstaan, aan gemeenten gesuggereerd worden te overleggen met Fedasil of die plaatsen iets kunnen betekenen voor andere mensen? Dat is geen bevoegdheidsoverschrijding, noch een financiële last voor Vlaanderen. De Oekraïnecrisis heeft aangetoond dat de Vlaming zijn verantwoordelijkheid wil nemen om mensen op de vlucht op te vangen. Het parlementslid gelooft sterk dat de meerderheid van de burgers bij die initiële solidariteit geen onderscheid tussen conflicten maakt, noch tussen de culturele of religieuze achtergrond van de vluchtelingen. Het gaat zuiver om de reflex om mensen te helpen.

Minister *Matthias Diependaele* zal steden en gemeenten niet tegenhouden om dat aanbod te doen aan Fedasil, maar dat zal dan zonder steun van de Vlaamse overheid zijn. Wel zal Vlaanderen op termijn moeten oordelen of er nog collectieve opvang voor Oekraïense vluchtelingen nodig is. Dat zal afhangen van de evolutie van de oorlog. Hij verschilt grondig van mening met Jeremie Vaneeckhout over de solidariteitsgevoelens van de Vlaming. Uit de enquête van de VRT blijkt dat een groot deel van de Vlamingen opvang in de eigen regio verkiest boven een algemene opengrenzenpolitiek, waar Groen voor pleit. Dat ligt ook in de aard van de mens: bij iets wat dichterbij is, voelt hij zich meer betrokken. Ook de media spelen daarop in: over een aanslag in Berlijn wordt bericht, over rampen in Jemen niet.

4. Slotreactie van Jeremie Vaneeckhout

Jeremie Vaneeckhout vindt dat de minister zich bezondigt aan een moedwillige interpretatie van zijn woorden door ze categoriseren als een oproep voor een algemene opengrenzenpolitiek. Groen is wel doordrongen van solidariteit met en verantwoordelijkheid voor mensen op de vlucht. Groen is wel degelijk voor een ordentelijk migratiebeleid waarbij opvang in eigen regio een belangrijke rol speelt, maar eveneens voor solidariteit met wie getroffen wordt door conflicten wereldwijd. De stemming van de VRT wijst veeleer uit dat de Vlaming meer bereid is politieke, etnische of religieuze vluchtelingen, los van herkomst, op te vangen dan economische vluchtelingen. Dat zorgt voor een draagvlak om de huidige opvangpolitiek voor Oekraïners ook voor anderen toe te passen.

Kurt DE LOOR,
voorzitter

Maxim VEYS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

Fedasil	Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers
VLOT	Vlaams Ondersteuningsteam
VMSW	Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie